

สังคมไร้เงินสด

Cashless Society

ชลิตพันธ์ บุญมีสุวรรณ

อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ

18/18 ถนนบางนา-ตราด กม.18 ตำบลบางโจรง อำเภอบางพลี สมุทรปราการ 10540

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสมุทรปราการ

Chalitpun Boonmeesuwat

Faculty of Business Administration Huachiew Chalermprakiet University

18/18 Bangna-Trad Highway (KM. 18), Bang Chalong, Bang Phli District,

Samut Prakan Province 10540

E-mail : hcuman@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงลักษณะของสังคมไร้เงินสดและรูปแบบการชำระเงินที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในธุรกรรมการเงินที่เกิดขึ้นศตวรรษที่ 21 ที่นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ได้ขยายไปในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ผลที่ตามมาจากการเปลี่ยนมาเป็นสังคมไร้เงินสดจะส่งผลให้พฤติกรรมการบริโภคของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป การซื้อสินค้าจะนิยมการสั่งซื้อผ่านเครือข่ายออนไลน์มากขึ้น ผู้บริโภคจะมีความต้องการความสะดวกรวดเร็ว ความทันสมัย ส่งผลให้การดำเนินธุรกิจจะต้องมีการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง โดยระบบคิวอาร์โค้ดจะกลายมาเป็นส่วนสำคัญในระบบการเงิน รวมถึงผู้บริโภคจะต้องระมัดระวังการใช้จ่ายให้พอดีกับรายได้ที่ได้รับมา ดังนั้นความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะช่วยทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถเตรียมพร้อมรับกับผลที่จะเกิดขึ้นตามมาในอนาคตในอันใกล้

คำสำคัญ : สังคมไร้เงินสด ธุรกรรมการเงิน การชำระเงิน

Abstract

The objective of this article aimed to investigate the characteristics of cashless society and payment method which have changed from old-fashioned transaction change during the 21st century reckoned as an evolutionary economic theory. The trend of this payment transformation has extended to various countries around the world, including Thailand. The consequences of a cashless society will result in changing consumer's behavior and online shopping have become more popular. The consumer requirements in more convenience, modern and styles have impacted on the business which needs to adapt and accommodate that change. The QR code system will become a key part in the financial system, Cut including, the consumers must carefully spend to fit their income. 1) Therefore, the understanding of those changes would help 2) stakeholders to prepare and accept the outcome in the future all concerned parties

Keyword : cashless society, financial transaction, payment method

บทนำ

Cashless Society เป็นแนวคิดสังคมเศรษฐกิจที่ปราศจากเงินสด เกิดขึ้นครั้งแรกในวงการธนาคารพาณิชย์ในช่วงทศวรรษ 1950 ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์ที่มองว่าความสำคัญของเงินสดในอนาคตจะลดน้อยลงและจะถูกแทนที่โดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์และโทรคมนาคมในการทำธุรกรรมการเงิน ต่อมาในช่วงทศวรรษที่ 1960 John Diebold เจ้าของบริษัทที่ปรึกษาการวางเครือข่ายคอมพิวเตอร์สำหรับธนาคารในสหรัฐอเมริกา ได้เคยมีการกล่าวเตือนถึงการประมวผลที่เกิดจากเอกสารทางธุรกรรมการเงินที่มีเป็นจำนวนมากจากการใช้เงินสดและเช็คที่เพิ่มสูงขึ้นตลอดจะส่งผลให้ต้นทุนของธนาคารพาณิชย์เพิ่มสูงขึ้น John Diebold จึงได้เสนอแนวคิดสนับสนุนการก่อให้เกิดระบบการเงินแบบใหม่ที่ไม่ต้องใช้เงินสดเข้ามาแทนที่ แม้ว่าหลาย ๆ ประเทศจะพยายามเปลี่ยนแปลงมาใช้ระบบบัตรเครดิตและบัตรเดบิต ก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเรื่องที่ยากที่จะให้คนยอมรับตัวเลขบนหน้าจอแทนเงินสดที่ถืออยู่ ระบบการเงินของธนาคารพาณิชย์ทั่วโลกในขณะนั้นก็ยังคงเป็นสังคมที่ต้องใช้เงินสดอยู่ต่อไป (นนทกร เทิดทูลทวีเดช. 2559)

สวีเดนจุดเริ่มต้นของสังคมไร้เงินสด

ประเทศสวีเดนเป็นต้นแบบของ Cashless Society ในปี พ.ศ. 2558 สัดส่วนการใช้เงินสดภายในประเทศสวีเดนลดลงเหลือเพียงร้อยละ 2 ของธุรกรรมทั้งหมด และคาดว่าจะเหลือเพียงร้อยละ 0.50 ในปี 2563 (Jon Henley, 2016) การใช้จ่ายภายในประเทศไม่ว่าร้านค้าขนาดใหญ่หรือเล็กสามารถใช้เครื่องรูดบัตรสำหรับจ่ายเงินหรือจะใช้บัตรเดบิตหรือเครดิตการ์ดแทนเงินสด การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้สาขาของธนาคารมากกว่าครึ่งในประเทศเลิกบริการฝาก ถอนเงินสด จำนวนตู้ ATM ในประเทศมีจำนวนลดลงอย่างมาก เนื่องจากไม่มีความจำเป็นต้องถอนเงินสด ทำให้ประเทศสวีเดนเป็นประเทศที่มีอัตราการถอนเงินสด (Cash Machine Coverage) ต่ำสุดประเทศหนึ่งในยุโรป

เมื่อสังคมไม่มีเงินสดแล้วสิ่งที่จะมีการเปลี่ยนแปลงตามมาคือ ธุรกรรมที่เกิดขึ้นในประเทศสวีเดนได้เปลี่ยนมาอยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ไม่ว่าจะเป็นบัตรเครดิต บัตรเดบิต แอปพลิเคชันต่าง ๆ บนโทรศัพท์มือถือ โดยเฉพาะตัวเลขการใช้จ่ายสำหรับการค้าปลีกที่อยู่ในรูปอิเล็กทรอนิกส์สูงถึงร้อยละ 95 ประชาชนไม่มีความจำเป็นต้องไปทำธุรกรรมที่ธนาคาร ส่งผลให้ธนาคารในสวีเดนต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการโดยการยกเลิกการฝาก ถอนเงินสดออกไป เปลี่ยนมาเป็นการให้บริการในรูปแบบ Digital Branch หรือ Electronic Banking เงินสดที่มีการใช้จ่ายอยู่เพียงเล็กน้อยมาจากผู้พำนักอาศัยอย่างไม่ถูกต้องตามกฎหมาย (Undocumented Immigration) นักท่องเที่ยว ผู้สูงอายุที่ยังไม่เชื่อมั่นในระบบอิเล็กทรอนิกส์ ปัจจัยที่ทำให้สวีเดนมีการพัฒนาเป็นสังคมไร้เงินสด (ฤทธิชัย วานิชย์หานนท์, 2559) มีดังนี้

1. ปัจจัยด้านกฎหมาย รัฐบาลมีการออกกฎหมายที่เข้มงวดเกี่ยวกับการใช้เงินสด หากมีการนำเงินสดจำนวนมากไปฝากที่เคาร์เตอร์ธนาคารจะต้องเจอคำถามมากมายเกี่ยวกับแหล่งมาของเงินสด เพื่อเป็นการป้องกันการฟอกเงินหรือการก่อการร้ายต่าง ๆ หรือหากมีการโอนเงินที่ธนาคารแต่ธุรกรรมเข้าข่ายที่ต้องสงสัยหรือที่เรียกว่า “ Vague Transaction ” จะถูกส่งตัวให้ตำรวจสอบสวน จากผลของกฎหมายดังกล่าวจึงทำให้พฤติกรรมการใช้เงินสดของประชากรสวีเดนเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากไม่ต้องการมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้เงินสดหรือถูกเชื่อว่าเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมายหรือไม่โปร่งใส นอกจากนี้หากไปซื้อสินค้าในร้านค้าแล้วถูกเจ้าของร้านปฏิเสธการรับเงินสดก็ไม่สามารถเอาผิดกับเจ้าของร้านได้ เนื่องจากกฎหมายอนุญาตให้สามารถทำได้

2. ปัจจัยด้านเทคโนโลยี การพัฒนาช่องทางการทำธุรกรรมดิจิทัลผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ บนโทรศัพท์มือถือ เป็นความสะดวกสบายในการใช้จ่าย เนื่องจากไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม สามารถทำรายการได้ตลอด 24 ชั่วโมงแบบ Real-Time ในทุกที่ทุกเวลา นอกจากนั้นในความรู้สึกของประชาชนที่

ใช้จ่ายด้วยเงินสดมักคิดว่าถูกเอาเปรียบเช่น หากต้องไปจ่ายชำระค่าสินค้าหรือค่าสาธารณูปโภคผ่านธนาคารนอกเหนือจากรีเชอเชอร์ชชั่นที่เสียแล้ว หากจำนวนเงินที่ชำระเป็นเศษสตางค์ก็就会被พิเศษเรียกเก็บเป็นจำนวนเงินเต็ม

3. ปัจจัยด้านสังคม รัฐบาลสวีเดนได้มีการผลักดันผ่านหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐและเอกชน ในการเปลี่ยนมาเป็นสังคมไร้เงินสด การยอมรับของประชาชนในเทคโนโลยีผ่านช่องทางใหม่ ๆ เป็น สิ่งที่ทำให้พฤติกรรมค่าใช้จ่ายมีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจะเห็นได้จากยอดปริมาณผู้ถือบัตรเครดิตและบัตรเดบิตมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นมากสวนทางกับการเบิกถอนเงินจากตู้ ATM ความสะดวกสบายในการใช้จ่ายและไม่ต้องพกเงินสดอีกต่อไปทำให้มีโอกาสน้อยมากที่จะกลับไปเป็นสังคมที่ต้องพกพาเงินสดอีก

ประเทศไทยกับการเตรียมความพร้อม

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการผลักดันแผนยุทธศาสตร์ National e-Payment เพื่อปรับโครงสร้างพื้นฐานของระบบธนาคารภายในประเทศและยกระดับผลักดันให้ประเทศไทยเข้าสู่เศรษฐกิจยุคดิจิทัลไร้เงินสดตามอย่างหลาย ๆ ประเทศชั้นนำทั่วโลก เช่น เกาหลีใต้ จีน โดยในด้านภาคเอกชนได้มีการผลักดันในเรื่องดังกล่าวให้สอดคล้องกับกระแสสังคมไร้เงินสด ดังที่จะเห็นได้ว่าการบริการเช่น M-Pay , True Money และ Rabbit เป็นต้น รวมถึงค่ายโทรศัพท์ชื่อดังอย่าง Sumsung ก็ได้มีการออกนวัตกรรมใหม่ Sumsung Pay ที่สามารถใช้โทรศัพท์มือถือแทนเงินสดได้ โดยสามารถเก็บรวบรวมบัตรต่าง ๆ ไม่ว่าบัตรเงินสดหรือบัตรเครดิตไว้ในโทรศัพท์เพียงเครื่องเดียว เพื่อเพิ่มความความสะดวกสบายในการใช้จ่าย การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 5 ประการที่จะเกิดขึ้นมีดังนี้ (peak-goe, 2560)

1. PromptPay โดยเป็นโครงการล่าสุดที่ได้มีการผลักดันไปแล้วสำหรับบริการ โอนเงินและรับเงินแบบใหม่ ซึ่งมีค่าธรรมเนียมการโอนเงินมีราคาถูกลง พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกสบายในการโอนเงินโดยใช้เพียงหมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน หรือเบอร์โทรศัพท์ในการทำธุรกรรม

2. โครงการกระจายเครื่องรับชำระเงิน (อีดีซี) เครื่องอีดีซี เป็นการรองรับการชำระเงินผ่านบัตร เดบิต จากการเปิดเผยของกระทรวงการคลังพบว่าบัตรเดบิตภายในประเทศมีอยู่ถึง 54 ล้านใบ แต่กลับมีการใช้จ่ายผ่านการรูดบัตรเดบิตน้อยมาก โดยส่วนใหญ่ผู้ใช้บัตรเดบิตใช้เพื่อกดเงินจากเครื่อง ATM สาเหตุหนึ่งเกิดจากจุดรับบัตรเดบิตมีจำนวนน้อยไป กระทรวงการคลังจึงมีโครงการเพิ่มจำนวนเครื่อง อีดีซี ไปยังหน่วยงานราชการและร้านค้าทั่วไปให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ภายในประเทศเพื่อให้ประชาชนไม่ต้องกดเงินสดจากเครื่อง ATM

3. การจัดตั้ง White-label ATM ธนาคารแห่งประเทศไทยมีโครงการร่วมกับธนาคารพาณิชย์ในการจัดตั้งเครื่อง White-label ATM ซึ่งเป็นเครื่อง ATM ที่ธนาคารพาณิชย์ทุกธนาคารร่วมกันเป็นเจ้าของ แทนที่เครื่อง ATM ในปัจจุบันที่แต่ละธนาคารจะมีเป็นของตัวเอง ซึ่งค่าธรรมเนียมของแต่ละธนาคารจะแตกต่างกันออกไป เครื่อง white-label ATM จะเก็บค่าธรรมเนียมในอัตราเดียวกัน ทำให้ผู้บริโภคได้รับประโยชน์สูงสุด

4. FinTech คือ ธุรกิจที่มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้กับการให้บริการธุรกรรมทางการเงินในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้สามารถนำเสนอบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะด้านความสะดวกรวดเร็ว และต้นทุนการให้บริการที่ต่ำลง FinTech เป็นการผสมผสานกันระหว่าง Financial + Technology ซึ่งมีความหมายตรงตัวหมายถึง เทคโนโลยีทางการเงินที่พัฒนาขึ้นในยุคศตวรรษที่ 21 ในการให้บริการธุรกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนหรือทดแทนการทำธุรกรรมในรูปแบบเดิม โดยมีความสะดวกเร็วขึ้น สามารถใช้บริการทางการเงินได้ทุกที่ทุกเวลาตลอด 24 ชั่วโมงผ่านคอมพิวเตอร์หรือสมาร์ทโฟน โดยมีขั้นตอนการใช้ที่ไม่ยุ่งยากและสามารถทำได้ด้วยตัวเอง ในด้านต้นทุนการให้บริการต่ำกว่าการให้บริการที่ธนาคารพาณิชย์ โดยไม่มีสาขาและพนักงานจำนวนมาก ซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบการหน้าใหม่ (Startup) ที่มีแนวคิดในการปิดช่องว่างความไม่สะดวกในการใช้เงินสดหรือบริการผ่านธนาคาร

5. คิวอาร์โค้ด ธุรกิจหลายแห่งจะได้รับความสะดวกในการชำระเงินผ่านคิวอาร์โค้ดบนสมาร์ตโฟนและแอปพลิเคชัน โดยการแสกนคิวอาร์โค้ดก็สามารถเชื่อมต่อกับบัญชีธนาคารเพื่อชำระค่าสินค้าและบริการได้โดยตรงซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งในการใช้แทนบัตรเดบิต

ภาพที่ 1 การชำระเงินผ่านคิวอาร์โค้ด

ที่มา : <https://thestandard.co/standardqrcode/>

วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของสังคมไร้เงินสด

การที่สังคมเปลี่ยนมาเป็นยุคสังคมไร้เงินสดย่อมส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน การเปลี่ยนแปลงย่อมจะมีทั้งข้อดีและข้อเสีย สามารถสรุปได้ดังนี้ (อ้างถึง นนทกร เท็ดทูลทวีเดช. 2559)

ข้อดี

1. **ช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว** จากการศึกษาของ Moody Investor Service และ VISA ในปี พ.ศ. 2556 พบว่าการใช้บัตรเครดิตและเดบิตที่เพิ่มขึ้นอย่างมากช่วยให้เศรษฐกิจโลกมีการฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว นับตั้งแต่เศรษฐกิจโลกประสบวิกฤตทางการเงินซับไพรม์ (subprime mortgage crisis) ในปี พ.ศ. 2550 และ 2551 ทำให้เศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกชะลอตัวลง ผลของการใช้บัตรเครดิตและบัตรเดบิตส่งผลให้ GDP ของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก 56 ประเทศเพิ่มขึ้นรวมกันกว่า 9.84 แสนล้านดอลลาร์ สหรัฐ ในระหว่างปี พ.ศ. 2551 - พ.ศ. 2555 เทียบเท่ากับการจ้างงานเพิ่มขึ้น 1.9 ล้านคน โดยระบบ e-payment ช่วยให้ GDP ของประเทศกำลังพัฒนา รวมทั้งประเทศไทยมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยได้บ่งชี้ว่าหากการใช้บัตรเครดิตและเดบิตเพิ่มขึ้นทั่วโลกร้อยละ 1 ปริมาณการบริโภคทั่วโลกจะเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 0.056 ต่อปี จากตัวเลขดังกล่าวเมื่อเทียบกับเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาพบว่าปริมาณการเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.3 จะทำให้เศรษฐกิจเติบโตถึง 127 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และพบว่าประเทศไทยมีอัตราการเติบโตของการใช้บัตรเครดิตและเดบิตเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 0.3 ต่อปีเช่นกัน (นนทกร เท็ดทูลทวีเดช. 2559)

2. **เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพในการแข่งขันระหว่างประเทศ** การเปลี่ยนมาเป็นสังคมไร้เงินสดสามารถลดต้นทุนที่เกิดจากธุรกรรมเงินสด ช่วยให้การเก็บภาษีของรัฐบาลมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในการบริหารเงินสดธุรกิจจะมีต้นทุนต่าง ๆ ที่ซ่อนอยู่ เช่น ความเสี่ยงต่อการสูญหาย การขนส่ง และการเก็บรักษาเงินสด การลดการใช้เงินสดจะช่วยให้ต้นทุนดังกล่าวลดลงอย่างมาก นอกจากนี้รัฐบาลยังสามารถลดการผลิตรายจ่ายและเหรียญกษาปณ์ช่วยลดงบประมาณของประเทศลง

ข้อเสีย

1. **สูญเสียความเป็นส่วนตัวในธุรกรรมการเงิน** ทั้งนี้ธนาคาร ผู้ประกอบการและรัฐบาลสามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล ทำให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกสูญเสียอิสรภาพทางการเงิน และในอนาคตอาจนำไปสู่การควบคุมอย่างเต็มรูปแบบของระบบการเงินการธนาคาร เนื่องจากข้อมูลทางการเงินส่วนบุคคลทั้งหมดจะเข้าไปอยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ ทำให้เกิดข้อสงสัยในระบบรักษาความปลอดภัยในการใช้บริการการเงินแบบออนไลน์ต่าง ๆ

2. การบริโภคของประชาชนพุ่งเพื่อเกินความจำเป็น จากความสะดวกสบายในการใช้จ่าย สามารถใช้บริการบนสมาร์ตโฟนโดยไม่ต้องใช้เงินสด การใช้จ่ายในปัจจุบันจึงเป็นการยืมเงินในอนาคตที่จะได้รับเอามาใช้ก่อนในปัจจุบัน ประชาชนจะมีหนี้สินเกินตัวหากไม่สามารถบริหารการเงินส่วนบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับเจนเนอเรชันประชากรที่มีต่อการบริโภค

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุสวนทางกับอัตราการเกิดที่มีแนวโน้มลดลง คนสมัยใหม่ในปัจจุบันหรือคนที่เกิดในเจนเนอเรชัน วาย จะสนใจเรื่องการทำงานมากกว่าการคิดจะมีครอบครัว ซึ่งก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้โครงสร้างประชากรของประเทศมีการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเกิดขึ้นตามยุคสมัยและขึ้นอยู่กับสถานการณ์การเมือง สังคม เศรษฐกิจในยุคนั้น ๆ ซึ่งความคิดของคนในแต่ละยุคสมัยย่อมแตกต่างกันไม่ว่าจะพฤติกรรม ทักษะคติ รวมถึงรูปแบบการใช้ชีวิตก็แตกต่างกันออกไป การทำความเข้าใจในเรื่องเจนเนอเรชันมีผู้ให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก โดยจะมีการแบ่งกลุ่มประชากรตามช่วงอายุทางวิชาประชากรศาสตร์ สามารถจัดแบ่งคนในยุคต่าง ๆ ออกเป็น 7 เจเนอเรชัน (MoneyHub. 2560) ดังนี้

1. เจเนอเรชันสาบสูญ (Lost Generation) เป็นประชากรในยุคแรกที่เกิดในระหว่างปี พ.ศ. 2426-2443 หรือในช่วงทศวรรษที่ 80 ปัจจุบันคนกลุ่มนี้เสียชีวิตไปหมดแล้ว โดยมีเหตุการณ์สำคัญในยุคนี้อีกคือ การเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่ 1

2. เจเนอเรชัน จีไอ (Greatest G I) เป็นประชากรที่เกิดในระหว่างปี พ.ศ. 2444-2467 คือยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นกำลังหลักของการต่อสู้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 สาเหตุที่เรียกเจนเนอเรชัน จี ไอ มาจากคำว่า Government Issue (หมายถึงการเรียกทหารเกณฑ์ส่งไปรบในสงครามเวียดนามของสหรัฐอเมริกา) ผู้คนในยุคนั้นจะมีความเป็นทางการสูง ผู้ชายนิยมใส่สูทผูกเนคไท คนในสังคมมีแบบแผนปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน เชื่อมันรัฐบาล อำนาจรัฐ มีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองร่วมกัน

3. เจเนอเรชันเศรษฐกิจตกต่ำ (Silent Generation) เป็นประชากรที่เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2468-2488 เพราะเกิดในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 พอดี หลังจากนั้นก็จะเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจตกต่ำ ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก ต้องทำงานหนักในโรงงาน คนรุ่นนี้จึงมีความเคร่งครัดต่อระเบียบแบบแผนอย่างมาก มีความจงรักภักดีต่อนายจ้างและประเทศชาติสูง เป็นยุคที่ผู้หญิงเริ่มออกมาทำงานนอกบ้าน

4. เจเนอเรชันบี (Generation B) เป็นประชากรที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2489-2507 หรือยุคสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 บ้านเมืองได้รับความเสียหายอย่างหนัก ประชากรในแต่ละประเทศลดเหลืออยู่ไม่มากจึงต้องเร่งฟื้นฟูประเทศให้กลับมาเข้มแข็ง ประเทศขาดแคลนแรงงานในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

จึงมีค่านิยมให้คนในประเทศมีลูกหลาย ๆ คน ปัจจุบันเมื่อนับอายุแล้วก็หมายถึงคนอายุตั้งแต่ 53 ขึ้นไป คนกลุ่มนี้มีชีวิตเพื่อการทำงาน มีความอดทนสูง ทุ่มเกี่ยวกับการทำงาน ถูกครอบครัวสั่งสอนมาให้เป็นคน ประหยัด อดออม ระมัดระวังในการใช้จ่าย มีผู้เรียกคนที่ยุคนี้ว่าเป็นพวก “อนุรักษ์นิยม” ซึ่งในปัจจุบัน ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดในสังคม

5. เจเนอเรชัน เอ็กซ์ (Generation X) เป็นคนที่เกิดในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2508-2522 ปัจจุบันมีอายุตั้งแต่ 38 ปีขึ้นไป จากยุคที่ผ่านมาแนวความคิดเกี่ยวกับการคุมกำเนิดกลับมาอีกครั้ง เนื่องจากปัญหาทรัพยากรธรรมชาติในโลกเริ่มลดลง คนในยุคนี้เกิดมาพร้อมในยุคที่โลกมีความมั่งคั่ง จึงใช้ชีวิตอย่างมีความสุข เติบโตมากับการพัฒนาวีดีโอเกม คอมพิวเตอร์ ปัจจุบันคนในยุคนี้คือคนที่มียุค ตั้งแต่ 38 ปีขึ้นไป พฤติกรรมของคนกลุ่มนี้ชอบอะไรง่าย ๆ ไม่ต้องการเป็นทางการ ให้ความสำคัญกับ เรื่องของความสมดุลระหว่างครอบครัว มีความเป็นตัวของตัวเองสูง มีความคิดสร้างสรรค์เปิดกว้าง

6. เจเนอเรชัน วาย (Generation Y) เป็นประชากรที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2523-2540 คนกลุ่ม นี้เติบโตขึ้นมาท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงและค่านิยมที่แตกต่างกันอย่างมากกับรุ่นปู่ย่าตายายและพ่อแม่ เป็นยุคที่เด็กรับเอาความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำรง ชีวิตประจำวัน เด็กจะถูกตามใจตั้งแต่เล็ก มีลักษณะนิสัยชอบการแสดงออก มีความเป็นตัวของตัวเองสูง ไม่ชอบอยู่ในกรอบ ปัจจุบันคนในกลุ่มนี้อยู่ช่วงทำงานและบางส่วนยังเรียนหนังสืออยู่ จึงไม่น่าแปลกใจ เลยว่าคนในกลุ่มนี้มีความสามารถในการทำงานเกี่ยวกับการสื่อสารและการใช้ไอที จึงทำให้มีลักษณะ ความเป็นวัตถุนิยม (Materialism) อย่างสูง (ชานนท์ ศิริธรและวิฑูรราช จิรประวัติ 2555)

7. เจเนอเรชัน แซด (Generation Z) เป็นประชากรที่เกิดหลังปีพ.ศ. 2540 เป็นต้นไป ซึ่งก็ยัง เป็นเยาวชนที่เกิดมาพร้อมกับสิ่งอำนวยความสะดวกมากมาย มีความสามารถใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ได้ อย่างรวดเร็ว เด็กในยุคนี้ก็จะเห็นพ่อแม่ออกไปทำงานด้วยกันทุกวัน เด็กหลายคนอาจจะได้รับการเลี้ยงดู จากผู้อื่นมากกว่าพ่อแม่ของตนเอง

จากการศึกษาพบว่าภายในปี พ.ศ. 2568 ประชากรในกลุ่มเจเนอเรชันวาย จะมีสัดส่วนมากกว่า ครึ่งหนึ่งของประชากรโลกและคิดเป็นจำนวนประมาณร้อยละ 75 ของกำลังแรงงาน (ปริดา ดาวฉาย. 2559) ซึ่งคนกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มคนที่ทำให้พฤติกรรมการบริโภคในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากจาก ในอดีต คนในกลุ่มนี้จะมีการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว การบริโภคต้องการ ความทันสมัยและความสะดวกรวดเร็ว ซึ่งเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้การเลือกบริโภคสินค้าเปลี่ยนไป ช่องทางในการเลือกซื้อสินค้านิยมใช้ช่องทางผ่านสื่อออนไลน์บนโทรศัพท์มือถือ มีการส่งข้อมูลออนไลน์ ในระหว่างกลุ่ม และมีการตรวจสอบข้อมูลก่อนตัดสินใจซื้อโดยพิจารณาจากความเห็นของผู้ใช้คน

อื่น ๆ จากปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวมีส่วนสำคัญให้การมาเป็นสังคมไร้เงินสดหรือไม่นิยมใช้เงินสดในการซื้อสินค้าเพิ่มสูงขึ้น ลองเปรียบเทียบแนวความคิดของคนในยุคเจนเอเรชั่น บี (อายุประมาณ 53 ขึ้นไป) กับเจนเอเรชั่น วาย (อายุประมาณ 20 ปีขึ้นไป) จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันอย่างมาก

เจนเอเรชั่น บี	เจนเอเรชั่น วาย
1. การติดต่อสื่อสารที่ดีที่สุดคือการพูดคุยกันโดยตรงหรือการโทรศัพท์โดยตรง	1. การติดต่อสื่อสารที่ดีที่สุดคือการติดต่อผ่านข้อความ หรือ e-mail
2. เครื่องแต่งกายที่ดูเหมาะสมที่สุดคือสูท	2. เครื่องแต่งกายที่ดูเหมาะสมที่สุดคือยีน
3. เชื่อว่าการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือทำงานตั้งแต่ 9.00-17.00 น.	3. เชื่อว่าการทำงานที่ดีที่สุดคือกำหนดเวลางานของตนเองและทำงานที่บ้าน
4. การเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือการเข้าชั้นเรียนและมีครูสอน	4. การเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือการเรียนผ่านสื่อออนไลน์
5. คิดว่าการกำกับดูแลในการบริหารเป็นสิ่งจำเป็น	5. ต้องการความยืดหยุ่นในการประเมินผลการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบแนวความคิดระหว่างเจนเอเรชั่น บี และเจนเอเรชั่น วาย

ที่มา : ดัดแปลงจาก Mergentis , Nextavenue.org

โอกาสในการเปลี่ยนเป็นสังคมไร้เงินสดของไทย

ผลจากการสำรวจของบริษัท วิซ่า ประจำประเทศไทย พบว่า คนไทยยังนิยมใช้จ่ายในการซื้อสินค้าหรือบริการต่าง ๆ เป็นเงินสด โดยข้อมูลการใช้จ่ายส่วนบุคคลของผู้บริโภคไทยประมาณร้อยละ 75 จะใช้จ่ายเป็นเงินสด ส่วนอีกร้อยละ 25 จะใช้จ่ายผ่านระบบ e-Payment แม้ว่าปริมาณการซื้อสินค้าผ่าน E-Commerce หรือบริการต่าง ๆ ที่อยู่ในรูป Mobile Platform (หมายถึง ระบบซอฟต์แวร์และเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่รวมกันเพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันได้บนสมาร์ตโฟน) เช่น การสั่งอาหาร การเดินทางท่องเที่ยว การซื้อสินค้าต่าง ๆ จะเริ่มมีความคุ้นเคยมากขึ้น เนื่องจากเป็นทางเลือกหนึ่ง que เพิ่มความสะดวกสบายและไม่ต้องเดินทางไปซื้อด้วยตนเอง แต่พบว่าส่วนใหญ่ยังเลือกที่จะชำระค่าสินค้าหรือบริการเป็นเงินสดแทนที่จะใช้การชำระผ่านบัตรเครดิตหรือบัตรเดบิต จากสำรวจพบว่าคนไทยร้อยละ 54 เคยใช้บริการผ่าน Mobile Platform โดยใช้จ่ายในกลุ่มอาหารสูงสุดร้อยละ 75 กลุ่มการเดินทางท่องเที่ยว ร้อยละ 67 กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภคร้อยละ 60 และอื่น ๆ ส่วนใหญ่ยังนิยมใช้จ่ายเป็นเงินสดมีเพียงกลุ่มเดินทางและท่องเที่ยวที่มีการชำระเป็นบัตรเครดิตทั้งหมด ซึ่งปัญหาที่ทำให้มีการใช้จ่ายผ่านบัตรน้อยเนื่องจากพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ยังนิยมใช้เงินสด และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานยังไม่รองรับให้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้น เช่น จุดชำระด้วยบัตรยังมีน้อย (สุริพงษ์ ดันดียานนท์, 2560)

อย่างไรก็ตามเริ่มมีสัญญาณที่ดีด้านทัศนคติในการชำระเงินของผู้บริโภคในปี 2559 พบว่าคนไทย 6 ใน 10 คน มีความมั่นใจในระบบการชำระเงินผ่าน E-Payment มากขึ้น พฤติกรรมในการพกเงินสดติดตัวในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาพบว่าร้อยละ 59 พกเงินสดติดตัวลดลง เพิ่มขึ้นจากปี 2558 ที่อยู่ร้อยละ 52 โดยมีสาเหตุมาจากร่องระบบการรักษาความปลอดภัยร้อยละ 60 ร้อยละ 48 เห็นว่ามีเครื่อง ATM บริการอยู่เป็นจำนวนมากสามารถกดเงินได้ทันที และอีกร้อยละ 36 ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์แทนเงินสด ซึ่งแนวโน้มการใช้เงินสดจะลดลงอย่างต่อเนื่องแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมของคนไทยเริ่มมีความคุ้นเคยและมั่นใจในระบบการรักษาความปลอดภัยมากขึ้น สำหรับยอดการใช้จ่ายผ่าน วิชาในช่วง 6 เดือน (ตุลาคม 2559 – มีนาคม 2560) อัตราการเติบโตของการใช้บัตรเครดิตวีซ่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.7 โดยแบ่งออกเป็นการใช้บัตรเครดิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.5 และบัตรเดบิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.7 แยกออกเป็นกลุ่ม E-Commerce เพิ่มขึ้นร้อยละ 22 การเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.6 และการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่างประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 4 (สุริพงษ์ ตันติยานนท์. 2560)

สังคมไร้เงินสดในเอเชีย

ความตื่นตัวในการเปลี่ยนมาเป็นสังคมไร้เงินสดของประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย มีการเตรียมความพร้อมต่าง ๆ เพื่อเป็นการปูพื้นฐานในการยกเลิกการใช้เงินสด ดังนี้

ประเทศจีน เป็นประเทศที่มีการตื่นตัวในเรื่องดังกล่าว ไม่ว่าจะเดินเข้าไปในร้านสะดวกซื้อหรือร้านอาหารก็จะเห็นป้ายรับชำระด้วยบัตรซึ่งมีอยู่เกือบทุกร้าน ร้านค้าดังกล่าวจะแสดงคิวอาร์โค้ดของตนไว้หน้าร้าน หากต้องการชำระเงินก็เพียงสแกนคิวอาร์โค้ดด้วยโทรศัพท์มือถือเท่านั้น โดยมีผู้ประกอบการที่สำคัญคือ

1. Alipay เป็นแอปพลิเคชันของกลุ่มอาลีบาบา โดยผู้ก่อตั้ง แจ็ค หม่า นอกเหนือจากการใช้จ่ายภายในประเทศจีนผ่าน Alipay แล้วยังเข้าไปจับกลุ่มเงินที่เดินทางไปท่องเที่ยวในต่างประเทศทั่วโลกที่มีจำนวนมากส่งผลให้การทำธุรกรรมผ่าน Alipay ในปี 2559 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 710 โดยนักท่องเที่ยวสามารถขอคืนภาษีได้หากมีการซื้อสินค้ากับบริษัทที่เข้าร่วม Tax Refund กับ Alipay

2. Amazon Go ได้มีการเปิดตัวการซื้อสินค้าโดยไม่ต้องใช้เงินสด ภายในร้านจะไม่มีแคชเชียร์เพียงแต่เข้าไปในร้านหยิบสินค้าใส่ถุงและเดินออกจากร้านได้เลย โดยมีระบบการหักเงินอัตโนมัติจากบัญชี Amazon ที่ลูกค้าเปิดบัญชีไว้สำหรับจ่ายเงิน

ภาพที่ 2 ช่องทางการชำระเงินผ่าน Amazon Go

ที่มา : Justin Guinn. 2017

ประเทศอินเดีย รัฐบาลอินเดียได้จัดตั้งโครงการที่ชื่อว่า Digital India เพื่อเปลี่ยนให้อินเดียเป็นสังคมแห่งดิจิทัล โดยมีการประกาศยกเลิกการใช้ธนบัตรชนิด 500 และ 1,000 รูปี ที่ใช้กันอยู่ในระบบ นอกเหนือจากการเตรียมเปลี่ยนมาเป็นสังคมไร้เงินสดแล้วยังมีเหตุผลมาจากความพยายามในการต่อต้าน คอรัปชั่น เนื่องจากการใช้จ่ายผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ช่วยสร้างความโปร่งใสในเรื่องการเงิน ทั้งนี้ได้กำหนดให้เมือง Chandigarh เป็นเมืองต้นแบบของสังคมไร้เงินสดของอินเดีย เริ่มจากกำหนดให้ต้องทำการจ่ายบิลด้วยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์และให้ส่วนลดในการซื้อสินค้าเพื่อกระตุ้นให้มีการทำธุรกรรมทางการเงิน (Global Administrator , 2560)

ประเทศเมียนมาร์ แม้แต่ประเทศเพื่อนบ้านก็มีการตัวโครงการ Yangon Payment System card สำหรับการชำระค่าโดยสารรถเมล์ รถไฟฟ้า แลรถโดยสารสาธารณะอื่น ๆ ในนครย่างกุ้ง

บทสรุป

สังคมไร้เงินสดเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ประเทศต่าง ๆ ได้มีการตื่นตัวรับกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น สิ่งที่จะเกิดตามมาก็คือพฤติกรรมกรรมการบริโภคของประชาชนจะมีการเปลี่ยนแปลงไป การประกอบธุรกิจก็จะต้องมีการปรับเปลี่ยนไปเพื่อรองรับกับการทำธุรกรรมที่ไม่ต้องใช้เงินสดและเพิ่มความสะดวกสบายให้กับผู้บริโภค การเปลี่ยนมาเป็นสังคมไร้เงินสดในอนาคตย่อมมีผลกระทบไปยังบุคคลหลายฝ่ายดังนี้

1. ผู้ประกอบการ จะต้องมีการปรับกลยุทธ์ในการเสนอขายสินค้าให้รองรับกับการบริโภคที่มีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากปัจจุบันมีการใช้ข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์และเว็บไซต์เป็นช่องทาง

หลักในการบริโภค ผู้ประกอบจำเป็นต้องมีการพัฒนา Mobile Platform ให้สามารถส่งคำสั่งซื้อได้รวมถึงการพัฒนาระบบการจ่ายเงินผ่านคิวอาร์โค้ด

2. การบริหารทรัพยากรมนุษย์ องค์กรต้องพยายามสร้างบุคลากรในองค์กรให้มีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อก้าวทันตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและความต้องการของลูกค้า

3. ผู้บริโภค การบริโภคที่มีความสะดวกสบายเป็นสิ่งที่ต้องเพิ่มความระมัดระวังในการใช้จ่ายลดการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยลงให้รายจ่ายเพียงพอกับรายได้ที่ได้รับมา เนื่องจากการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตต่าง ๆ เป็นการยืมเงินในอนาคตเพื่อนำมาใช้จ่ายในปัจจุบัน

แม้ว่าประเทศไทยยังไม่สามารถเปลี่ยนมาเป็นสังคมไร้เงินสดได้อย่างทันที แต่แนวโน้มของการเกิดสังคมไร้เงินสดเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ประชาชนควรจะศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริโภคเพื่อเพิ่มความระมัดระวังในการใช้จ่ายและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องพยายามปรับตัวเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

บรรณานุกรม

- ชลิตพันธ์ บุญมีสุวรรณ (2546) “บรรษัทภิบาลของไทย : ความรับผิดชอบต่อสังคม” วารสารเทคโนโลยี
ธนบุรี ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 มิถุนายน 2546.
- (2555). “การวางแผนภาษีสำหรับนักแสดงสาธารณะ” วารสารธุรกิจปริทัศน์ คณะบริหาร
ธุรกิจ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2555.
- (2559) รายงานการเงินและการวิเคราะห์งบการเงิน. กรุงเทพฯ ฯ. ห้างหุ้นส่วนจำกัด โอ.เอ็ม
คิจิตอล พรินติ้ง.
- ชานนท์ สิริธรและวิภูธร จิระประวัติ (2555). การเปิดรับสื่อและการยอมรับนวัตกรรมของผู้บริโภค
เจนเนอเรชัน เอ็กซ์และเจนเนอเรชันวาย. วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา. ปีที่ 5 ฉบับ
ที่ 2 พ.ศ. 2555 หน้า 111-128.
- นนทกร เท็ดทูลทวีเดช. (2559). Cashless Society : เตรียมพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดอย่างเต็มรูปแบบ.
นิตยสารการเงินธนาคาร ฉบับเดือนสิงหาคม 2559. [PDF ออนไลน์] แหล่งที่มา : [https://
www.scbeic.com/th /detail/product/2602](https://www.scbeic.com/th /detail/product/2602) (1 สิงหาคม 2560)
- ปิยพร อรุณเกรียงไกร (2560). แบนก์ชาติเปิดตัว QR Code มาตรฐาน จุดเปลี่ยนประเทศไทยสู่
สังคมไร้ เงินสด. กองบรรณาธิการข่าวธุรกิจ สำนักข่าว THE STANDARD [PDF ออนไลน์]
แหล่งที่มา: <https://thestandard.co/standardqrcode/> (5 สิงหาคม 2560)
- ปรีดี ดาวฉาย. (2559). การปรับตัวของสถาบันการเงินไทยในยุค Digital Economy. ธนาคารกสิกรไทย
จำกัด (มหาชน) [PDF ออนไลน์] แหล่งที่มา : [http://www.oic.or.th/sites/default/files/institute/
course/85449/public/.pdf](http://www.oic.or.th/sites/default/files/institute/
course/85449/public/.pdf). (1 สิงหาคม 2560).
- ภูเบศร์ สมุทรจักรและนิพนธ์ คาราวุฒิมาประกรณ์. (2557). โลกโซเชียล แผนการดำเนินชีวิต กับแนวคิด
การมีบุตรของคนเจนเอชวัน . การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 10 “ประชากรและสังคม
2557 ” สถาบันวิจัยประชากรและสังคม(วปส.) มหาวิทยาลัยมหิดล หน้า 213-229.
- มาริส อินทรเกิด. (2560) การบริหารจัดการคนเก่ง ความท้าทายขององค์กร. วารสารธุรกิจปริทัศน์.
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน) :
279-290.

- สถาพร ปิ่นเจริญ. (2543) การพัฒนาองค์กร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- . (2558) การกำหนดและวิเคราะห์ : นโยบายและ การวางแผนเพื่อการพัฒนาองค์กรสาธารณะ และธุรกิจ. กรุงเทพฯ : จามจุรีโปรดักส์.
- สุริพงษ์ ดันติยานนท์ (2560). **ซื้อออนไลน์ แต่จ่ายเงินสด รั้งไทยเข้าสู่ยุค Cashless Society**. [PDF ออนไลน์] แหล่งที่มา : <https://www.brandbuffet.in.th/2017/06/visa-cashless-society-payment/> (2 สิงหาคม 2560).
- ฤทธิชัย วานิชย์ห่านน์ (2559). **“Cashless Society” กับประเทศไทย**. ศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษา สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจ ศศินทร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. [PDF ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.sasinconsulting.com/wp-content/uploads/2016/09/Cashless-society.pdf>. (1 สิงหาคม 2560)
- Global Administrator. (2560) **สำรวจโมเดล Cashless Society ของต่างประเทศ**. ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน). แหล่งที่มา : <https://www.krungsri.com/bank/th/krungsriguru/guru/innovation/april-2017/top-cashless-models-in-many-countries.html>. (1 สิงหาคม 2560)
- MoneyHub (2560). **เรามีทั้งหมดกี่ Gen และแต่ละ Gen ก็อยู่ไหน ?** . [PDF ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://moneyhub.in.th/article/generation-people/>. (3 สิงหาคม 2560)
- Peak-goe (2560). **5 วิธีปรับกลยุทธ์ธุรกิจ ต้อนรับสังคมไร้เงินสด**. [PDF ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.thaimescenter.com/> (1 สิงหาคม 2560)
- Jon Henry (2016). **Sweden leads the race to become cashless society**. Guardian News and Media Limited. [PDF online] website : <https://www.theguardian.com/business/2016/jun/04/sweden-cashless-society-cards-phone-apps-leading-europe>. (2 August 2017)
- Justin Guinn (2017). **What Impact Will the Amazon Go Store Have on SMB Retailers ?**. [PDF online] website: <https://www.softwareadvice.com/resources/amazon-grocery-store/> (1 August 2017)
- Mergentis (2014). **Generational Conflicts in The Workplace : Baby Boomer VS Generation Y**. [PDF online] website : <https://mergentis.com/generational-conflicts-in-the-workplace-baby-boomer-vs-generation-y/> (5 August 2017)